

V. АРХЕОЛОГИЧЕСКА КАРТА НА БЪЛГАРИЯ

№1. ИЗДИРВАНЕ НА АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ОБЕКТИ В ЗЕМЛИЩЕТО НА СЕЛО ГОЛЕМАНОВО, ОБЩИНА КУЛА, ОБЛАСТ ВИДИН

Илко Цветков, Николай Казашки, Оленка Миланова, Фионера Филипова

Издирванията бяха осъществени във връзка с инвестиционно намерение на фирма „Еолика Суворово“ АД за изграждане на ветроенергиен парк в землището на с. Големаново, община Кула, област Видин. Целта на проучването беше идентификация на археологически обекти в района на инвестиционното намерение и набелязване на мерки за тяхното опазване. При теренните обхождания на последната надзаливна тераса на приток на река Стублата, на площ от около 15 дка, беше открита керамика, работена на ръка. Формата и украсата на откритите материали позволяват датирането им в средната бронзова епоха, а в културно отношение – свързването им с култура Вербичоара. Предварителният анализ на обекта дава възможност за определянето му като селище.

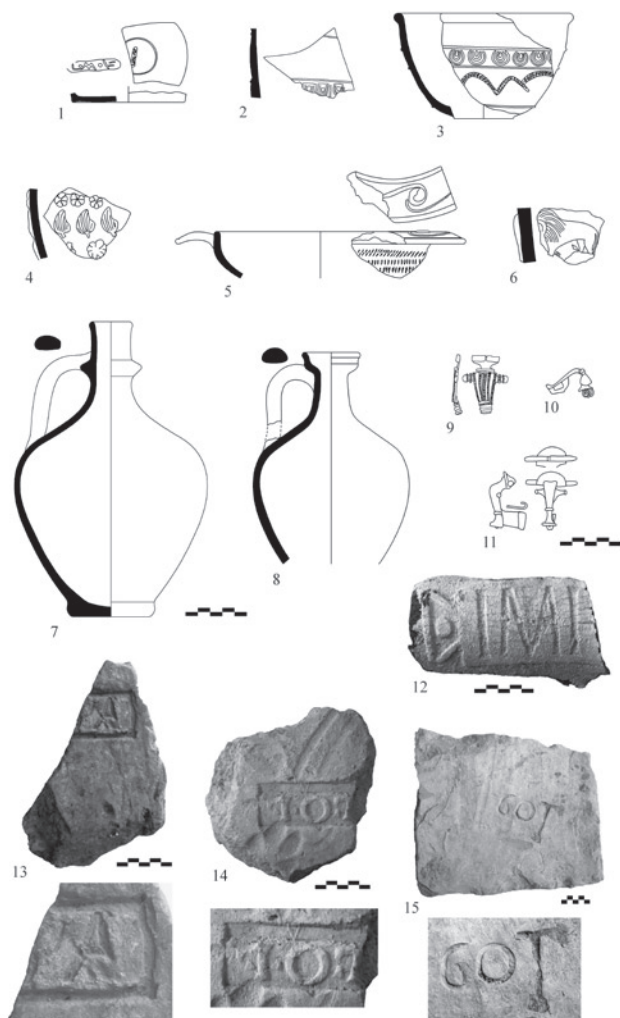
Южно от селището, от двете страни на пътя, свързващ село Големаново и град Кула, в посока североизток – югозапад бяха открити малки и по-големи ломени камъни, разпръснати от обработката на почвата. Камъните формират лента с широчина 6-7 м. Работната интерпретация на обекта е римски път. Хипотезата се потвърждава и от факта, че по неговото предполагаемо трасе са откривани монети от римската епоха.

№2. ИЗДИРВАНЕ НА АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ОБЕКТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ДИМОВО И ОБЩИНА БЕЛОГРАДЧИК, ОБЛАСТ ВИДИН

Красимира Лука

Colonia Ulpia Traiana Ratiaria. Съдбата на античния обект, разположен до с. Арчар, Община Димово, е добре известна на българската общественост. Понастоящем антична Рациария е може би най-засегнатият от незаконни иманярски действия археологически обект в България. Теренните обхождания през изминалия сезон показаха, че културният пласт на обекта е унищожен на дълбочина до 10 м. Засегнатият от иманярските изкопи терен в м. Калето покрива площ с дължина 2 км И-З и широчина 1 км С-Ю. Размерите на археологическите останки, разкрити от иманярите, надминават многократно предполагаемата площ на града (Динчев 2002, 17), а находките, събрани от иманярските изкопи (обр. 1), ни позволиха да направим някои изводи, свързани с топографията на обекта, както и с приблизителното време на обитаване на различните сектори в м. Калето. Трябва да бъде посочен фактът на присъствие на ранна terra sigillata (включително и печат на северноиталийския майстор L.M.V. (обр. 1.1) (Dimitrova-Milčeva 2000, 7) в зоната западно от локализираната по време на предходните проучвания западна крепостна стена на града. Характерът на културните отложения, както и редица находки (части от саркофази, фрагменти от надгробни паметници) показват, че в непосредствена близост до западната порта, от иманярите е унищожен некропол, свързан вероятно с времето на най-ранното обитаване на Калето.

Картирането на находките на архитектурни и епиграфски паметници от своя страна очерта

Обр. 1. Теренни обхождания на територията на Община Димово и Община Белоградчик, Област Видин. Находки от „Калето“ при с. Арчар.

Местността Канала. Източно от м. Бабуя беше регистриран още един обект, разположен фронтално срещу дунавския остров Довлек. Обитаваната площ е около 90 дка и понастоящем също е силно нарушена от иманярски изкопи.

Антична пътна артерия южно от с. Арчар. През 2010 г. беше проследено и трасе на антична пътна артерия, започваща южно от съвременното село и водеща към обекта в м. Пилещарника край с. Владиченци (Лука 2010, 630). Пътят е покрит с глинена обмазка и е с приблизителна ширина до 2-3 м. Трасето му се очертава съвсем слабо поради гъсто обраслия терен, но се проследява ясно по протежение на 2 км в посока С-Ю. Пътят следва течението на безименна река (в момента пресъхнала), вероятно в миналото източен приток на р. Арчарица.

Антична пътна артерия СИ от гр. Белоградчик. Североизточно от Белоградчик, по протежение на около 200 м се проследява настилка от античен път, която следва посока И-З, успоредно на съвременното шосе Белоградчик – Димово. В северната периферия на пътя е съхранен фрагмент от канал, граден от едри обработени камъни. Това трасе вероятно е част от неизвестно до този момент разклонение на пътя Ratiaria – Naisus, свързващо Белоградчишката крепост с Conbustica при с. Кладоруб.

Рабишка могила, с. Рабиша. Върху източния склон на Рабишката могила, още през 1890 г. Б. Добруски регистрира съществуването на антична кариера за добив на камък (Добруски 1890, 34). При обхождания през 1963 г. Й. Атанасова локализира на това място и антично селище. Върху билото на хълма и до днес личат ясни следи от отцепване на големи късове мек варовик. Т. нар. „крепост“ върху

концентрация в югоизточния сектор на предполагаемото укрепено пространство на града.

Местността Бенга. Извън територията на Калето и северно от местността Ялията (според местното наречие Илията) беше регистрирана обширна територия, обитавана в Късно-античния период. Зоната обхваща терена около древното устие на река Арчарица (коригирано понастоящем) и твърде вероятно е свързано с функциониращо около р. Дунав съоръжение (търговско или пристанищно). На това място иманярски изкопи са разкрили останки от градежи и изключително голямо количество битова и строителна керамика (обр. 1.7, 8).

Местността Бабуя. Местността е разположена източно от съвременното село. Иманярската интервенция на това място обхваща площ от около 50 хектара, която надминава по размери обекта в м. Калето. Ако приемем интерпретацията в научната литература на този обект като „Източният некропол на Рациария“, ще трябва да допуснем и съществуването на гробищно пространство по-голямо от античния град и отдалечено на около 1,5 км от него. Използването от местните жители определение „лагерът на легиона“ изглежда по-вероятно. В подкрепа на това предположение са както разположението на обекта в равнинно пространство, така и информацията за ранно обитаване и съществуването на дървено-землено строителство („глинени къщи“).

хълма обаче, на практика представлява трошляк, изхвърлен от съвременни изкопи за канализация.

с. Раяновци. Североизточно от селото и северно от река Арчарица беше регистриран античен обект с неголяма площ. Разположен е върху полегат склон с южно изложение. Върху терена се наблюдават каменни струпвания, а в иманярските изкопи личи тънък културен пласт с ниска концентрация на находки, предимно строителна керамика. Обектът може да бъде определен като сезонно селище или наблюдателен пост от античния период.

м. Върбовско, с. Воднянци. Обектът е разположен върху полегат склон, СИ от съвременното село. Обхваща площ от около 240 дка. Върху терена се наблюдават каменни струпвания и петна от горели мазилки и въглени. Сред събрания от повърхността материал присъства керамика от Желязната епоха и Късната Античност, като и овъглени кости. Вероятно в ранния период мястото е било използвано за некропол с кремация, докато през античността тук се развива открито селище.

с. Извор. Обектът е разположен точно от с. Извор, върху склона на висок рид, завършващ от север с дълбоко дере. На това място бяха регистрирани вкопавания, вероятно от землянки. Мястото не е удобно за обитаване – липсва водоизточник, разположено е върху склон с изключително голяма денивелация. Според местните жители обаче, във вкопаванията са били откривани изключително много находки, сред които земеделски инструменти, накити, въоръжение и монети от времето на Второто Българско царство.

с. Дреновец. В един от частните дворове на селото е запазен латински посветителен надпис на *dux Daciae Ripensis – Aurelius Priscus*¹. Надписът е посветен на езическо божество и може да бъде датиран в края на III или самото начало на IV в. (обр. 2).

Обр. 2. Теренни обхождания на територията на Община Димово и Община Белоградчик, Област Видин. Посветителен латински надпис от с. Дреновец.

Литература

Dimitrova-Milčeva 2000: A. Dimitrova-Milčeva. Terra sigillata und dünnwandige ceramik aus Moesia Inferior (Nordbulgarian), Sofia, 2000.

Динчев 2002: В. Динчев. Рациария (Ratiaria). – В: Римски и ранновизантийски градове в България, Т. I, София, 2002, 13-28.

Добруски 1890: В. Добруски. Археологически издирвания в Западна България. – Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 1890, II, 1-45.

Лука 2010: К. Лука. Теренни обхождания на територията на община Димово, Видинска област. – АОР през 2009 г., София, 2010, 629-631.

¹ Епиграфските данни се обработват от ас. Ивайло Лозанов (Софийски Университет „Св. Климент Охридски“), на когото дължа и тази предварителна информация.